

В статье рассматривается суть, содержание политики Украины со странами-соседами. Особенно акцентируется внимание на отношении Украины с Молдавией та Румынией.

The article considers the nature, content policy of Ukraine with countrys-neighbours. Especially accentuate attention of relations of Ukraine to Moldova and Romania.

Рецензент доктор истор. наук, профессор В. Н. Соколов

УДК 323.39:316.443 (477)

О. М. Пауменко

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВХОДЖЕННЯ В ПОЛІТИЧНУ ЕЛІТУ ТА ЇХ ВТІЛЕННЯ В ПРАКТИКУ УКРАЇНИ

Ключові слова: механізми входження в політико-управлінську еліту, політико-управлінська еліта, демократичний елітизм, рекрутування, механізми-підсистеми.

На сьогодні актуальним є дослідження механізмів входження в політичну еліту України. В тому чи іншому аспекті дана проблема досліджена в ряді вітчизняних дисертаційних досліджень (Крюков О. Г., Дацаківська О. Ю., Мандзій Л. С., Равлик І. О., Чемякова С. В., Конотопцева Ю. В., Рихлік В. А.). Але сучасні дослідження не є вичерпними в повній мірі, що зумовлює подальше відкриття нових граней суб'єктів політичної діяльності ("політико-управлінської еліти").

Метою статті є продовження дослідження [1, с. 200-211] механізмів входження в політико-управлінську еліту України до органів влади. Дана розвідка більш глибоко розкриває становлення еліти в концептуальному та практичному обґрунтуванні.

Перш за все, потребує понятійного уточнення "механізм входження в політико-управлінську еліту" (табл. 1).

Визначення терміну "механізми входження в політико-управлінську еліту", які існують на сьогодні при їх аналізі, недостатньо мірою розкриті в межах політичної науки та потребують подальшого дослідження.

Тому, насамперед необхідне етимологічне тлумачення терміну "механізм" на базі науково-енциклопедичних джерел. "Механізм" синонімічно можна тлумачити як "процес" або "процедура", в іншому значенні, як "спосіб". В даному випадку, на мою

Визначення терміну “механізми входження
в політико-управлінську еліту” в науковій літературі

Змістова сутність терміну “механізми входження в політико-управлінську еліту”	Автор, літературне джерело
“Система рекрутування – це <i>механізм</i> (курс. – О. Н.) формування і відтворення еліти, що включає в себе критерії, порядок і коло осіб, які здійснюють відбір”.	Юрій М. Ф. [2, с. 201]
“Інкорпорація в еліту є нагородою, надання якої супроводжується присвоєнням початкового політичного капіталу”.	Криштановская О. [3, с. 40]
“Механізмами рекрутування політичної еліти є принцип висунення до її складу новачків, які відрізняються залежно від суспільного устрою або історичної епохи”.	Мандзії Л. С., Дашаківська О. Ю. [4, с. 270]
“Інкорпорація політичної еліти – це залучення людей до активної політичної діяльності”.	Равлик І. О. [5, с. 62, с. 97]
“Інкорпорація в еліту – це залучення до вузької і досить замкнутої групи осіб, яка має значні привілеї, до політичної корпорації та її капіталу, диверсифікованого у багатьох конкретних проявах”.	

думку, “механізм” розглядатиметься як обумовлений процес, що включає в себе наступні ланки: 1) органи державної влади та структури приватного капіталу; 2) людські ресурси, як засоби задля отримання влади та її закріплення. Придатковим засобом для встановлення міцних владних позицій в сучасному суспільстві слугують грошові засоби, без яких сучасна політична реальність немислима. На ґрунті цих складових певна особа здійснює входження чи за О. Криштановською “інкорпорацію” до органів виконавчої, законодавчої влади і органів місцевого самоврядування, входження до яких автор й досліджує.

В “Етимологічному словнику української мови” слово “механізм” є похідною формою від “механіки” [6, с. 454]. В “Словнику української мови”, “механізм” зазначається, як внутрішня будова, система чого-небудь [7, с. 695]. На мою думку, тлумаченням і є система процедур, яку повинна пройти людина, перш ніж зайняти відповідну посаду в вищих щаблях органів державної влади.

Слово “процедура” від лат. *procedo* “виходжу, виступаю, проходжу; з’являється”, що в розумінні “механізмів входження до політико-управлінської еліти” визначає певну послідовну процедуру проходження в елітні кола чи мережі [8, с. 613-614]. Тобто, це “офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь”. “Процес” етимологічно досить подібний до “процедури”, та виступає теж, як хід розвитку чого-небудь [9, с. 343].

Російський соціолог Генадій Костянтинівич Ашин відзначає, що “в стабільних політичних системах рекрутування еліти здійснюється відповідно з ретельно розробленими *процедурами* (курс. — О. Н.)” [10, с. 388].

Тобто, в стабільних політичних системах здійснюється рекрутування або зміна еліт, в нестабільних системах — не глибока трансформація еліт [10, с. 389].

Українська дослідниця М. Пірен, вважає що на сьогодні ще не в достатній мірі науково обґрунтовані основні категорії політології, такі як “еліта”, “політична еліта”, “політичний елітаризм”, “демократичний елітаризм”, “механізм формування еліти”, “критерії елітарного відбору”. Процес політичної елітаризації на сьогодні за М. Пірен утверджує “нову модель політико-управлінської еліти” [11, с. 242; 249].

Еліта, як компонент політичної системи виконує функцію рекрутування або висунення політичних лідерів з власного осередку. Оскільки політики державного масштабу не з’являються нізвідки, а пов’язані з певними сегментами власне еліти: законодавчою, виконавчою, регіональною та партійною [2, с. 198].

Зокрема, варто звернутися до теоретиків демократичного елітизму К. Мангейма та Й. Шумпетера, які розглядали формування еліти в умовах демократичного суспільства. К. Мангейм визначив демократію не як тотальну зрівнялівку, а як рівність (*російською мовою* — “*равенство*” — О. Н.) всіх людей за онтологічним принципом людяності. Еліта в представницьких демократіях виступає формуючим суб’єктом політики [12, с. 171].

К. Мангейм, розглядає три методи формування еліти в демократичному суспільстві. Першим методом є бюрократичне просування, яке передбачає методичних робітників, що в будь-якій ситуації наслідуватимуть встановлені приписи, правила та інструкції. Саме таке визначення бюрократичного типу правління відводиться в теорії бюрократії М. Вебера. Даний тип рекрутування не передбачає людського інтелекту та можливості імпровізації, які притаманні політикам.

Другим методом є нерегульована конкурентна боротьба за лідерство. Основними рисами якої являються не компетентність в певній вузькій діяльності, а широкомовні популістські заклики, особиста привабливість, магнетизм, що досягається шляхом ораторського мистецтва, доброї фізичної форми та кмітливості.

З розвитком партійної системи політичний успіх став залежати від партійної приналежності та можливостей партії, що становить підґрунтя для позицій політичної еліти [12, с. 191-192]. Такий собі “популістський” метод рекрутування наразі ми спостерігаємо й на теренах України, що сприяє приходу до влади не найкращих людей за тими чи іншими якостями.

Третій метод — класовий вплив. Згідно якого, система являється демократичною, коли рекрутування не обмежується рамками будь-якої закритої групи. В випадку демократичності системи, можуть формуватися різні групи за структурою та самосвідомістю в залежності від методики їх рекрутування. Відповідно до способу рекрутування, філософ проводить розмежування між ліберальними і робітничими лідерами за їх ментальними характеристиками.

За самовисунення політик є зобов'язаним певній страті чи групі інтересів. В даному випадку можуть на перший план висуватися його особисті якості чи заслуги [12, с. 191-192].

В випадку з Україною, можна констатувати, що система рекрутування є олігархічною, та й сам режим врешті-решт проїнятий олігархічними тенденціями.

Й. Шумпетер дотримується ціннісного підходу при формуванні еліт, вважаючи, що народом мають управляти окремі фахівці, які володіють певними здібностями та методами щодо даного виду діяльності, виконуючи волю народу [13, с. 311].

Людина яка досягла вершин у владі, на думку Й. Шумпетера є сильною особистістю. Виборам вчений надає одну з провідних ролей як механізму входження до владних органів в будь-якому суспільстві.

Саме демократична засада формує професійних політиків, згодом перетворивши їх на аматорів-адміністраторів і “державних діячів”. При цьому оточення політика має бути досить високої якості [13, с. 339; 357; 359].

В партійному керівництві, за Морісом Дюверже, створюється справжній “правлячий клас”, який дослідник ще називає “внутрішнє коло” або замкнута каста, що має закритий характер. “Правлячим класом” є видимі та демократичні керівники, а “тіньове управління” — реальне та автократичне. Теоретично, вибори мають запобігати зародженню олігархії, хоча на практиці вони сприяють її утворенню [14, с. 205].

Французький політолог визначає наступні механізми приходу до влади:

1. Потреба демократичних принципів у виборності керівників всіх рівнів та постійного їх оновлення, колективного характеру діяльності й обмеження владою [14, с. 187-188]. Демократична система виборів фактично заміщується різними формами автократичного рекрутування: кооптацією, призначенням з центру і презентацією [14, с. 189].
2. При існуванні незалежних кандидатів чи вирішальній ролі особистості кандидата, залежних від партійних комітетів, рекрутування парламентарів здійснюється поза "внутрішнім колом" та партійної олігархії. Оскільки, парламентарі відіграють важливу роль в керівництві партії, то "внутрішнє коло" відкривається, створюючи можливості для циркуляції ззовні [14, с. 205-206].
3. Прагнення партій до розвитку інституту функціонерів й бачення в партії "справжньої професійної зброї" при кадровому забезпеченні [14, с. 209].

Прихід особи до влади, за Д. Белл, свідчить про визначення її положення в суспільстві та шляхи просування до владних органів [15, с. 481].

Грабович О. та Кузнєцов В. зазначають, що можливість входження певного індивіда до еліти залежить від природжених здібностей та їх успішної реалізації. Дана можливість зумовлена такими чинниками як умови виховання, батьківський протекціонізм, збір обставин, наближеність до культурних та владних центрів і змін особистої долі. В суспільстві існує певна група осіб яка формально входить до еліти, не маючи при цьому конститутивних ознак, що інколи становить більшість членів відповідної еліти. Така еліта неналежно виконує свої функції, працює заради власного збагачення, нехтуючи при цьому суспільними інтересами.

Дослідники виділяють природний та неприродний шляхи включення до еліти. В природному шляху включення відбувається за допомогою конкурентного відбору серед її членів, що володіють певними критеріями. За неприродного кадрового поповнення еліта перетворюється на квазіеліту або псевдоеліту [16, с. 66].

За дослідженнями Грабовича О., Кузнєцова В., в 2006 році до законодавчої влади на формальних засадах були включені особистості, які здебільшого нездатні виконувати елітні функції [16, с. 67].

Українські дослідниці Мандзій Л. С., Дащаківська О. Ю. виділяють ряд чинників, що мають значний вплив при рекрутуванні еліти: соціальне походження, освіта, кваліфікація, зв'язки в суспільстві, політична кон'юнктура [4, с. 269].

Автор дослідження визначає головними механізмами входження в політико-управлінську еліту як базові системи — вибори та призначення. До механізмів-підсистем, що виступають як субмеханізми політикоутворення еліти належать: 1) елітарна освіта / меритократичний механізм; 2) партійна приналежність; 3) майновий ценз; 4) шлях “селективний механізм”; 5) трайбалізм; 6) рівень суспільної пасіонарності; 7) принцип “Сім'я”.

Елітарна освіта / меритократичний механізм. Елітарна освіта складається з системи вищих навчальних закладів, де найбільше навчалося впливових представників. Лідуючі позиції серед яких займає столичний Університет імені Тараса Шевченка, в якому представники Верховної Ради України мають 44 дипломи. У фракції “Батьківщина” дипломів 20 із 92 членів фракції, Партія регіонів — дипломів 11 із 207 членів фракції, фракція партії “УДАР” — 10 із 42 членів, ВО “Свобода” — 5 із 37, КПУ — 3 із 33, також цей вуз закінчили екс-спікер Володимир Литвин, Петро Порошенко та ще три позафракційні парламентарі. Серед членів уряду це міністри: Леонід Кожара, Олег Проскураков та Дмитро Табачник.

Серед представників законодавчої влади у Львівському національному університеті імені Івана Франка, першу вищу освіту здобули 18 народних депутатів, семеро здобули другу вищу освіту.

Російські заклади освіти закінчили: Прем'єр-міністр Микола Азаров та його син (Московський держуніверситет імені Михайла Ломоносова), віце-прем'єр Юрій Бойко (Московський хіміко-технологічний інститут імені Дмитра Менделєєва), віце-прем'єр Костянтин Грищенко (Московський державний інститут міжнародних відносин), міністр аграрної політики і продовольства Микола Присяжнюк (Воронезький держуніверситет), міністр економічного розвитку і торгівлі Ігор Прасолов (Ростовський держуніверситет), міністр оборони Павло Лебедєв (Ярославське вище військово-фінансове училище), міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Геннадій Темник (Воронезьке вище військово-авіаційне інженерне училище), міністр внутрішніх справ Віталій Захарченко (Ризький філіал Мінської вищої школи МВС СРСР).

Серед тих, хто отримав диплом Донецького політехнічного інституту, це президент Віктор Янукович, один секретар РНБО, двоє голів облдержадміністрацій, 14 народних депутатів, серед них з Партії регіонів — Андрій та Сергій Ключеви, Юхим Звягільський, Євген Геллер, Володимир Демішкан, Ігор Шкіря, з КПУ — Євген Мармазов та Петро Симоненко.

Дипломи про закінчення Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана отримали 15 народних депутатів: Микола Баграєв, Сергій Буряк, Іван Фурсін та Антон Яценко (ПР), Марія Іонова, Сергій Каплін, Тарас Кутувий, Руслан Сольвар (УДАР), Костянтин Бондарєв, Валерій Дубіль, Ксенія Ляпіна, Руслан Лук'янчук ("Батьківщина"), Юрій Дерев'яно, Костянтин Жеваго та Віталій Чудновський (позафракційні) [17, с. 14-17; 19].

Партійна приналежність. В Україні партійне просування визначається приналежністю до партії влади, якою являється Партія регіонів. Суто партійної політичної кар'єри в сучасних партіях не простежується, оскільки, партія існує не як міцний формотворчий чинник, а як певний політичний проект на коротко- чи довгострокову перспективу існування.

Майновий ценз. Влада та бізнес в нашій державі не мають чіткого розподілу, представники великого бізнесу потрапляють до влади (на вищі позиції в системі розподілу та управління), натомість, представники влади після завершення політичної кар'єри або закінчення терміну перебування на посаді з тих чи інших причин знову йдуть в бізнес. Даний принцип можна зобразити схематично "державна позиція ↔ влада ↔ бізнес", що відображає кругообіг переходу з бізнесу до влади та навпаки (рис. 1).

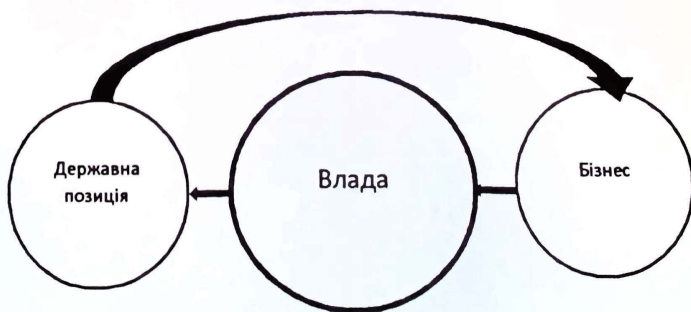

Рис. 1. Кругообіг еліт "державна позиція ↔ влада ↔ бізнес"

Шлях “селективний механізм”. Закритий тип селекції характеризується переважанням висунення на провідні позиції “своєї” людини, що сумлінно довела відданість соціальній групі, лідерові чи клану, явище чого має негативні наслідки та поступове деградування еліти

Трайбалізм (трибалізм), тобто клановість на основі земляцької спорідненості. Суспільство не позбавилося таких чинників, як земляцтво (трайбалізм), основу якого становить голосування за територіально “свого” кандидата. Сімейність, як голосування за членів родини “свого” кандидата або “свого” політика, чиновника, бізнесмена, який надає кошти для благодійної допомоги. Давні тенденції привносять у політичний вибір громадян позаполітичні чинники, що негативно впливає на якість обраних представників законодавчої діяльності [18, с. 5].

Рівень суспільної пасіонарності. 2012 рік для України став бурхливим на стихійні протестні громадянські рухи, що розпочалися в 2010 році з початком президентської каденції В. Януковича і тривають до сьогодні. Як засвідчує досвід країн Центральної Європи, що самоорганізовані протестні рухи можуть породити нову хвилю політиків та їх нову якість, з орієнтацією на потреби суспільства. В Україні процес самоорганізації тільки набирає обертів [19, с. 11]. За припущеннями експертів протестні рухи до президентських виборів 2015 року при мобілізації населення можуть спровокувати суспільний вибух.

Український політолог Валентин Бушанський в інтерв'ю журналу “Країна” щодо самоорганізації суспільства підсумовує, що наразі в Україні є значна внутрішня потреба до самоорганізації та до зміни життя також [20, с. 28]. Але потенційна готовність ще не є свідченням фактичної активної участі [21, с. 12]. Як констатує Євген Головаха, — “в українському суспільстві зараз дуже мало пасіонаріїв” [22, с. 12].

Досить футуристичними щодо сьогодення є роздуми іспанського філософа Х. Ортеги-і-Гасета про самодостатність та непокірність мас, яка відбулася через “нову людину” наділену новими можливостями та величезними апетитами. Людське життя пішло на самоплив і людина замкнулася в своєму власному світі [23, с. 52].

Наразі, більшість громадян, які претендують потрапити на місце політичної еліти, здебільшого мотивовані матеріальними

інтересами та власними корисливими замислами, коли ті хто є духовною елітою, далекі від національного державотворення. Тому, до влади здебільшого потрапляють субпасіонарії/ псевдоеліта, які низькою результативністю власної діяльності є причиною значного зuboжіння населення.

О. Колісник розподіляє еліту за такими політичними лініями: заперечна малоросійська лінія Юзефовича, пристосованська культурологічна і автономістська “хохляцька” лінія Драгоманова (ліберали та націоналісти), рішуча націоналістична українська лінія Міхновського. Як зауважує дослідник, на початку незалежності при владі перебували субпасіонарії, які мали свої меркантильні цілі.

Представники лінії Драгоманова в незалежній Україні — Леонід Кравчук, Віктор Ющенко; представники лінії Юзефовича — Леонід Кучма, Віктор Янукович, на основі яких нині створено касту недоторканих в вигляді народних депутатів Верховній Раді України [24, с. 9-11]. “Провідник української нації, — як вважає О. Колісник, — має бути пасіонарним духовним вождем, який за втілення в життя ідеї нації здатний пожертвувати всім, що має у своєму житті й своїм життям” [24, с. 15].

За висловлюванням Євгена Жеребецького, — “у нас почався дуже цікавий процес. 2004 рік показав, що потенціал пасіонарності в суспільстві дуже великий, це засвідчила Помаранчева революція, коли жителі російськомовного Києва вийшли на вулицю. Адже на майдані галичан було не так багато — максимум 30 тисяч, здебільшого там були самі кияни — до півмільйона, мільйона. Це означає, що рівень пасіонарності в суспільстві дуже високий, і коли такі люди потрапляють у владу, то запускається певний механізм. Однак, повторюю, таких осіб гальмують на всіх рівнях” [25], народного депутата України II скликання, на запитання чи є наразі в нашій державі 5 % пасіонарів [25].

Американський радник Дж. Клігман до факторів входження в еліту відносить: вертикальні відносини між патроном і протеже, наявність впливових родичів, друзів, минулих колег і однокласників. На його думку, саме ці фактори й створюють механізм входження, схожий на мафіозні “сім’ї” [10, с. 393].

Принцип “Сім’я”. Характерний для періоду президенства В. Януковича від початку 2012 року і до сьогодні, як однієї з ознак авторитарного політичного режиму. Формування сучасної

еліти України відбувається в "закритій" формі, за системою глянцій, де відбір проводиться обмеженим колом селекторату та значними формальними вимогами. Синонімічно принципу "Сім'ї" в українському журналі "Український тиждень" ми можемо зустріти також: "Янукович і К" та явище непотизму, кумівство.

Непотизм (франц. *nepotisme* — сімейність, кумівство, від лат. *peros* (*perotis*) — онук, нащодок, племінник), тобто діяльність осіб, уповноважена на виконання функцій держави, яка спрямована на призначення на посади у владних органах близьких родичів, свояків, друзів, членів своєї сім'ї. В широкому розумінні непотизм є кумівством. Родинність, земляцтво та клановість є деструктивними для сучасної політичної еліти України, що характеризує еліту як замкнену касту [26, с. 499; 27, с. 406]. В давні часи явище непотизму мало спадково-кровну спорідненість у певному роді, який спадково володів владою. Сьогодні використання кумівства відбувається непрозоро. В Законі України "Про державну службу", в ст. 12 регламентується неможливість підпорядкування "близьких осіб", що теж врегульовано Законом України "Про заходи запобігання і протидії корупції".

З 2011 року у владних позиціях Президент України В. Янукович оточив себе друзями та родичами. З цього розпочинається відлік наближених до президентського оточення, який надалі іменуватиметься як "Сім'я" на шпальтах газет, журналів та мовленевих ЗМІ. В оточення президента потрапили Міністр внутрішніх справ Віталій Захарченко, та голова Національного банку Сергій Арбузов, який в грудні 2012 р. обійняв посаду першого віцепрем'єр-міністра при Другому уряді М. Я. Азарова.

Зокрема "сімейними" вузами зв'язані з В. Януковичем Голова Адміністрації президента України Сергій Львовчкін, якого називають кумом Януковича. Кум Людмили Янукович Голова Ради Міністрів Криму Василь Джарти (помер 17 серпня 2011 р.) та Генеральний прокурор України Віктор Пшонка, якого теж називають кумом Януковича. Брат генпрокурора Микола Пшонка був призначений 20 грудня 2010 року заступником голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Ядром всіх відносини "Сім'ї" є старший син президента Олександр Янукович, що акумулює в своїх руках бізнес-імперію [28, с. 14-15]. Друзі та родичі в даній бізнес-імперії є структурни-

ми елементами конкретних галузей промислового виробництва та впливовими особами в управлінні державою.

Одним з найрозповсюдженіших способів просування еліти “нагору” є приналежність до “команди” впливового лідера в той чи інший час, або знаходження в клієнтських стосунках. Патронаж фінансового спонсора, почасти мафіозного характеру є теж необхідним. А саме приналежність до “команди”, клану чи соціальної групи являється значною перепоною до відбору кращих, здібних, високоморальних людей до еліти [29, с. 10].

Парламентські вибори 2012 р., стали для України перевіркою прихильності діючої влади до європейських (реальних) або євразійських (формальних) стандартів демократії; точкою біфуркації в розвитку політичного режиму, де передбачалося подальше утвердження авторитаризму чи повернення до демократії.

На виборах 2012 р. вперше було застосовано формулу опосередкованого підкупу виборців, спрямування бюджетних коштів на потреби територій, де балотувалися провладні кандидати: бізнесмени або ставленики ФПГ, родичі діючих політиків, вищих представників виконавчої влади. Виборчий процес став лакмусовим папірцем для таких явищ української політики, як зрощення бізнесу та влади, зростаюча клановість (фамілізація) влади, що засвідчує про олігархічність держави. Суспільство продемонструвало вагомий запит на зміну політичних еліт [18, с. 3-5].

Шляхами оптимізації еліти за Г. К. Ашним є:

- тестування претендентів на державні посади, що застосовувалось ще в Древньому Китаї. Як результат, визначення “коефіцієнту інтелекту” — IQ;
- часткове заміщення державних посад на конкурсній основі: закриті і відкриті конкурси, загальнонаціонального та регіонального рівня;
- до комісії при проведенні тестування та конкурсному відборі мають входити незалежні експерти (психологи, соціологи, спеціалісти з менеджменту);
- вимоги щодо здоров'я та репутації претендента [10, с. 395-396].

Формування еліти або “шляхи її входження” відбуваються за певними принципами, які за формою участі мають відкриті чи латентні суспільні ролі. Політико-управлінська еліта характеризується значною неоднорідністю в своєму складі. Особи, що по-

повнакція її ради, потребують регламентації свого бар'єру входження та подальшого наукового дослідження і вдосконалення. Наша українська держава ще не має справжньої політичної еліти, яка з певним часом перебуває в процесі трансформації, створюючи свою нову якість.

Література

1. Науменко О. М. Механізм входження політико-управлінських еліт в систему Верховної Ради України // Наукові записки ІНІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України: Зб. наук. пр. — 2011. — № 1 (51).
2. Юрій М. Ф. Політологія: Підр. — К: Дакор, КНТ, 2006. — 414 с.
3. Крыштановская О. Антология российской элиты. — М.: Захаров, 2005. — 384 с.
4. Мандзій Л. С., Дацаківська О. Ю. Політична еліта: історія та теорія: Навч. посібн. — Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2009. — 365 с.
5. Раваик І. О. Парламентські вибори як механізм мобільності політичної еліти України: Дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці, 2012. — 245 с.
6. Мельничук О. С. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. — К.: Наукова думка, 1983. — Т. 3. — С. 552.
7. Білодід І. К. Словник української мови: В 10-ти т. — К.: Наукова думка, 1973. — Т. 4. — 840 с.
8. Мельничук О. С. Етимологічний словник української мови: В 7 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; редкол. О. С. Мельничук (головний ред.) та ін. — К.: Наук. думка, 1983. — С. 653. — (Словники України).
9. Білодід І. К. Словник української мови: В 10 т. — К.: Наукова думка, 1977. — Т. 8. — 927 с.
10. Ашин Г. К. Так рождаются элиты // Политическая мысль второй половины XX века: Хрестоматия. — Пермь: Звезда, 1999. — 585 с.
11. Пірен М. Політична еліта та проблеми політичної елітизації українського суспільства // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. — 2001. — № 1.

12. Манхейм К. Демократизация культуры // Избранное: Социология культуры. — М.; СПб.: Университетская книга, 2000. — 501 с. — (Книга света).
13. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія. — К.: Основи, 1995. — 528 с.
14. Дюверже М. Политические партии. — М.: Академический проект, 2002. — 560 с. — (Серия "Концепции")
15. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. — М.: Academia, 1999. — 956 с.
16. Грабович О., Кузнецов В. Наука та еліта // Економіст. — 2006. — № 1.
17. Коментарі. — 2013, 26 липня — 15 серпня. — № 29-30.
18. Україна-2013: між виборами і перед виборами (аналітичні оцінки) / Центр Разумкова.- К., 2013.
19. Пастухова А. Протести non-stop // Український тиждень. — 2011, 4-10 березня. — № 9 (174).
20. Бушанський В. Кличко чекає доки влада дозріє і впаде йому в долоні // Країна. — 2013, 3 травня. — № 17 (170).
21. Залізник Г. На межі // Український тиждень. — 2013, 12-18 липн. — № 28 (296).
22. Скумін А., Буткевич Б. Чи повстане Україна // Український тиждень. — 2013, 12-18 липн. — № 28 (296).
23. Ортега-і-Гасет Х. Бунт мас // Вибрані твори. — К.: Основи, 1994. — 420 с.
24. Колісник О. Еліта та псевдоеліта: пасіонарії та субпасіонарії в українській історії та сьогодні // Універсум. — 2012, трав.-черв. — № 5-6 (223-224).
25. Народжені "тушками" // Львівська газета. — 2013.01.26. — <http://www.gazeta.lviv.ua/politic/2013/01/26/7976>.
26. Ребкало В. Непотизм // Політична енциклопедія. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 808 с.
27. Варзар І. М. Непотизм // Політологічний енциклопедичний словник. — К.: Генеза, 2004. — 736 с.
28. "Любі друзі" президента // Український тиждень. — 2010, 31 груд. — 2011, 13 січн. — № 1 (166).
29. Буткевич О. Г. Еліта як суб'єкт соціального управління // www.referats.kiev.ua/_download/Реферати/Філософія/1111/. — С. 10.

Резюме

В даній статті проаналізовано етимологічне тлумачення терміну “механізм” на базі науково-енциклопедичних джерел, його діалектичний перехід у термін “механізми входження в політико-управлінську еліту” сучасної України. Наведено власну авторську класифікацію “механізмів-підсистем” як субмеханізмів політикоутворення еліти або входження до політико-управлінської еліти.

В данной статье проанализировано этимологическое толкование термина “механизм” на базе научно-энциклопедических источников, его диалектический переход в термин “механизмы вхождения в политико-управленческую элиту” современной Украины. Представлено собственную авторскую классификацию “механизмов-подсистем” как субмеханизмов политического формирования элиты или вхождение в политико-управленческую элиту.

In the current paperwork had been analysed the sense of “machanism” term on the basis of scientifically-encyclopaedic sources, its’ dialectic transition into term of “mechanism of entering into political-management elite” of modern Ukraine. Provided the author’s own classification of “mechanism-subsystems” as subsysetms of elite political creation and entering into political-management elite.

Рецензент доктор полит. наук, профессор А. Д. Пахарев

УДК 323.21 (477)

Т. П. Балута

ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В УКРАИНЕ КАК ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ

Ключевые слова: гражданское общество, демократия, модели развития, государство, права и свобода граждан.

Понятия “правовое государство” и “гражданское общество” сегодня интенсивно проникают в научный лексикон. Первое из них вошло в обиход еще в XVIII в., второе же, можно сказать, вводится только-только. В общественной практике украинцев они особенно “ожили” в связи с нововведениями, связанными с понятием “демократия”. О них много говорят на научно-практических конференциях, гражданских форумах. И общественно-